

UDK: 347.925 (497.6)
izvorni znanstveni rad
primljen 25. siječnja 2005.

Dr. sc. Jozo Čizmić,
docent Pravnog fakulteta u Splitu

NOVO UREĐENJE INSTITUTA SUDSKE NAGODBE U BOSANSKOHERCEGOVAČKOM PRAVU¹

Dana 5. studenoga 2003. godine stupio je na snagu novi Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», br. 53/03.). Njegovim odredbama redefinirane su, među ostalim, i odredbe prethodnog Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine FBiH», br. 42/98. i 3/99.), kojima je bio uređen institut sudske nagodbe.

U radu autor, pored temeljnih naznaka o pojmu, načinu zaključenja i pravnom učinku sudske nagodbe, ukazuje i na spomenute novine u uređenju instituta sudske nagodbe u bosanskohercegovačkom pravu.

I/ UVOD

1/ Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donio je novi Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (dalje - **FZPP**) na sjednici Zastupničkog doma održanoj 8. listopada 2003. godine i na sjednici Doma naroda održanoj 1. listopada 2003. godine. FZPP je objavljen u «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine» br. 53. od 28. listopada 2003. godine, a stupio je na snagu 5. studenoga 2003. godine. Danom stupanja na snagu FZPP-a prestao je važiti Zakon o parničnom postupku («Službene novine FBiH», br. 42/98. i 3/99., dalje - **SFZPP**), osim odredaba koje se odnose na postupak u parnicama iz obiteljskih odnosa (čl. 404. - 424.), koje će se nastaviti primjenjivati do donošenja posebnog zakona (FZPP, čl. 459.). Držimo značajnim napomenuti da se izradi Zakona o parničnom postupku pristupilo istodobno u oba entiteta u Bosni i Hercegovini (dalje - **BiH**),² s tim što su radnu verziju pojedinih zakona sačinile posebne radne skupine u entitetima, uz izravno sudjelovanje predstavnika Neovisne pravosudne

¹ Iako će se naš rad i razmatranja temeljiti na odredbama Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, treba napomenuti da su odredbe čl. 87. - 93. Zakona o parničnom postupku Republike Srpske («Službeni glasnik Republike Srpske», br. 58/03.) kojima se uređuje institut sudske nagodbe identične s odredbama čl. 87. - 93. Zakona o parničnom postupku FBiH kojima se uređuje isti institut, što nam daje za pravo da rad možemo ovako nasloviti.

² Podrobnije o tome kod ALEKSIĆ, R., *Novine u Nacrtu ZPP Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske*, Zbornik radova s međunarodnog savjetovanja «Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse», održanog u Neumu od 6. - 8. lipnja 2003. god., Mostar, 2003., str. 347. - 390.

komisije i američke organizacije ABACILLI, te da je u konačno ponuđenom tekstu u entitetima postignut visok stupanj harmonizacije.³

Prvi Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (dalje – FBiH), uvodno spomenuti SFZPP, bio je propis kojim su se na prostoru FBiH cjelovito određivala pravila postupaka na temelju kojih sudovi raspravljaju i odlučuju u sporovima iz osobnih i obiteljskih odnosa, iz radnih odnosa, te iz imovinskih i drugih građanskopravnih odnosa fizičkih i pravnih osoba. SFZPP je bio jedan od procesnih zakona koje u okviru svojih ustavnih ovlasti donosi FBiH, propisujući pravila postupka koja će na jednak i jedinstven način jamčiti ostvarenje i zaštitu subjektivnih prava građana i pravnih osoba pred sudovima u FBiH. Ustavni temelj za donošenje ovog zakona, uostalom kao i FZPP-a, sadržan je u odredbi članka IV.C.3. Ustava Federacije ("Službene novine Federacije BiH" broj 1/94), kojom je predviđeno da se pravila postupka potrebna da bi se osigurala jednakost u postupanju, kao i temeljna načela pravičnosti u postupcima pred sudovima, uređuju zakonima FBiH. SFZPP je donesen s pretenzijom da na suvremen način uredi rješavanje sporova s domaćim ali i međunarodnim elementom.⁴ Kod izrade SFZPP-a vodilo se računa i o odredbama Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ" br. 43/82 i 72/82, te "Službeni list RBiH" broj 2/92.), koji se primjenjuje kao federalni zakon temeljem članka IX.5.(1) Ustava FBiH.⁵ Svakako, vodilo se računa i o europskim i međunarodnim standardima i normama iz ovoga područja, a SFZPP je u cijelosti udovoljavao i zahtjevima pravičnog suđenja, kakvo ima u vidu Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (čl. 6.).^{6 7}

³ Vidi *Obrazloženje* (II- Razlozi za donošenje) uz Nacrt FZPP-a.

⁴ Podrobnije o tome kod ČIZMIĆ, J., *Novo građansko procesno pravo Federacije Bosne i Hercegovine*, "Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu", vol. 50, 2000., br. 1 - 2, str. 143 - 181.

⁵ "Svi zakoni, drugi propisi i pravosudni poslovnici na snazi u Federaciji na dan stupanja na snagu ovog Ustava ostaju na snazi u mjeri u kojoj se ne kose s ovim Ustavom, ukoliko mjerodavno tijelo ne odredi drukčije". Članak IX.5.(1) Ustava FBiH.

⁶ Tako, u skladu s odredbama članka VI(3) Ustava BiH, sud može zatražiti od Ustavnog suda BiH da odluči je li zakon na temelju kojega treba donijeti odluku u skladu s Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda ili nije. Vidi *Izvještaj o Programu za procjenu sudskog sustava (JSAP) Misije Ujedinjenih naroda u BiH*, od studenoga 1998. do siječnja 1999. godine, str. 19.

⁷ Glede bosanskohercegovačkih **međunarodnih izvora** građanskog procesnog prava, bitno je istaknuti da je BiH preuzela savezni Zakon o zaključivanju i izvršavanju međunarodnih ugovora bivše SFR Jugoslavije ("Službeni list SFRJ", br. 5/78, 2/89 i 47/89), i što je posebno bitno, njezine savezne zakone koji se odnose na ratifikaciju međunarodnih ugovora i sporazuma ("Službeni list R BiH" br. 2/92, čl. 1., poglavlje 1, razdjel 4., točka 6.). Moglo bi se dakle zaključiti da je tako BiH iskazala spremnost da se je smatra, nakon izvršene notifikacije o sukcesiji, prihvatanju ili pristupanju, a što se tiče teritorija BiH, članicom konvencija i bilateralnih međunarodnih sporazuma s područja građanskog procesnog prava, koje je ratificirala ili zaključila bivša Jugoslavija (Vidi *Pregled međunarodnih multilateralnih ugovora čija je članica, odnosno kojima je vezana Republika Bosna i Hercegovina nakon izvršene notifikacije o sukcesiji, prihvatanju ili pristupanju*, "Službeni list R BiH", br. 25/93.). Spomenuli bi tako članstvo BiH, na temelju sukcesije, u Konvenciji o građanskom sudskom postupku od 1. ožujka 1954. godine. Konvencija, među ostalim, sadrži odredbe o dostavljanju sudskih i izvan-sudskih akata; pružanju pravne pomoći (zamolnica); osiguranju parničnih troškova (*caution iudicatum solvi*) i besplatnoj sudskoj pomoći. Isto tako treba napomenuti i o članstvu u Konvenciji čiji je cilj da osigura lakši pristup pravosuđu na međunarodnom planu od 25. listopada 1980. godine, kao i u više konvencija s područja arbitražnog rješavanja sporova. O međunarodnim izvorima arbitražnog prava u BiH potanje kod ČIZMIĆ, J., *Current state of arbitration in Bosnia and Herzegovina*, "Croatian Arbitration Yearbook", vol. 4, Zagreb, 1997., str. 45. - 56., i u (još neobjavljenom) referatu ČIZMIĆ, J., *Izvori arbitražnog prava u (Federaciji) BiH*, referat na međunarodnom savjetovanju 11. hrvatski arbitražni dani – Arbitraža u postjugoslavenskim državama, Zagreb, 4. i 5. prosinca 2003. god.

SFZPP je uglavnom preuzeo rješenja iz Zakona o parničnom postupku bivše SFRJ, koji se do donošenja ovog federalnog zakona primjenjivao u FBiH na temelju odredbe članka IX5(1) Ustava FBiH, jer je tada ocijenjeno da navedeni proceduralni zakon zadovoljava potrebu prakse, te da ga samo treba prilagoditi izmijenjenim društveno-ekonomskim prilikama. Međutim, prateći primjenu ovog zakona u praksi, u okviru opsežne reforme građanskog procesnog prava, utvrđeno postojeće stanje neriješenih predmeta u sudovima jasno ukazuje da sudovi nisu efikasni, te da postupak traje nedopustivo dugo, što je za posljedicu imalo stvaranje velikog broja zaostataka predmeta. Zbog toga je FZPP u parnični postupak FBiH unio značajne i opsežne promjene, koje bi trebale pridonijeti da se u parničnom postupku poveća efikasnost suđenja, te da se izbjegne nepotrebno odugovlačenje postupka, među ostalim i na području instituta sudske nagodbe.⁸

2/ Sudska nagodba (njem. *gerrichtliche Vergleich*, engl. *judicial settlement*, franc. *judiciaire transaction*) jest ugovor sklopljen i zapisnički registriran u postupku pred sudom kojim stranke u cijelosti ili djelomično uređuju svoje sporne odnose koji su posredan predmet spora, a koja je po svom učinku izjednačena s pravomoćnom sudskom meritornom odlukom (*res iudicialiter transacta*).

Uzajamno popuštanje stranaka nije pretpostavka za sklapanje sudske nagodbe. Za valjanost sudske nagodbe nije nužno da svaka od stranaka odustane od dijela svojih spor-nih zahtjeva pa će sudska nagodba važiti i ako u njoj tuženik u cijelosti prizna tužbeni zahtjev, kao i ako se u nagodbi tužitelj odrekne tužbenog zahtjeva.

Sudska nagodba je dispozitivna parnična radnja obje stranke.

Sudska nagodba je mješoviti, procesnopravni i građanskopravni ugovor, pa njezinu valjanost treba prosuđivati sa stajališta građanskoga procesnoga prava i građanskoga prava.⁹ Primjerice, ovlaštenje punomoćnika stranke za zaključenje sudske nagodbe ocjenjuje se prema pravilima procesnog prava, ali su za pravne posljedice nepostojanja tog ovlaštenja mjerodavne odredbe materijalnog prava.¹⁰ Iako sudska nagodba ima određene procesnopravne učinke, ona je i ugovor kojim stranke uređuju svoje građanskopravne odnose kojima mogu slobodno raspolagati. Zaključenje takva ugovora pred sudom u propisanoj formi znači da se radi o strogo formalnom ugovoru. U odnosu na njezin sadržaj, ona je uvijek građanskopravni ugovor pa se njezina valjanost ocjenjuje i u odnosu na pravila koja vrijede za materijalnopravnu stranu takvoga pravnoga posla.¹¹ U procesnopravnom smislu sudska nagodba izjednačena je s pravomoćnom presudom pa se i na nju odnosi pravilo *ne bis in idem* i prigovor *rei judicialiter transactae* koji je izjednačen s prigovorom *rei judicatae*. Sudska nagodba, kao posebni ugovor kojem se

⁸ Napominjemo da se u radu pozivamo na sudsku praksu i stajališta pravne teorije utemeljene na odredbama parničnih postupnika bivše Jugoslavije iz 1957. i 1977. godine i preuzetog ZPP-a bivše SFR Jugoslavije koji se u BiH primjenjivao kao republički zakon do donošenja SFZPP-a, i to tamo gdje su odredbe o sudskoj nagodbi sukladne odredbama SFZPP-a i odgovarajućim odredbama FZPP-a.

⁹ Vidi odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje – VSH), Rev- 2351/92. od 19. studenog 1992. god – Izbor odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje – IO) 1994/293. O pravnoj prirodi sudske nagodbe detaljnije kod TRIVA, S., *Pravna priroda sudske nagodbe*, "Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu", god. IX., 1959., br. 3. - 4., str. 209. - 220.; ČALIJA, B. – OMANOVIĆ, S., *Građansko procesno pravo*, Sarajevo, 2000. (dalje – ČALIJA - OMANOVIĆ), str. 244.; POZNIĆ, B. – RAKIĆ VODINELIĆ, V., *Građansko procesno pravo*, Beograd, 1999. (dalje POZNIĆ - RAKIĆ), str. 334. - 336.

¹⁰ Usp. odluku VSH, Rev- 331/93. od 14. travnja 1993. god – IO 1994/295.

¹¹ U tom je smislu i odluka VSH, Rev- 331/93. od 14. 4. 1993. god.

pridaju osobine pravomoćne presude, može kao procesnopravni akt biti samo bezuvjetna, jednako kao i presuda.¹²

Sudska nagodba dovodi do okončanja parnice, odnosno do sprečavanja da do parnice dođe. Nakon sudske nagodbe stranke gube pravni interes za traženje pravne zaštite. Stranke u parnici ne moraju, pak, dokazivati posebni pravni interes za zaključenje sudske nagodbe,¹³ jer se on, zbog toga što nagodba čini nepotrebnim daljnje vođenje parnice, presumira.

Po svojoj prirodi, sudska nagodba može biti kondemnatorna, konstitutivna i deklaratorna. Nagodbom se može ugovoriti i druga činidba od one koja je predmet parnice, kao i drugi rokovi i uvjeti za ispunjenje obveze. Sudska nagodba kondemnatornog značenja predstavlja izvršnu ispravu. Međutim, nagodba se ne mora odnositi samo na činidbu, već se može odnositi i na utvrđivanje postojanja ili nepostojanja nekog prava ili pravnog odnosa. Ako je njome riješeno neko od više spornih pitanja, ona može imati učinak međupresude ili djelomične presude. Sudska nagodba strankama pruža neke prednosti u odnosu na presudu, a posebno presudu na temelju priznanja i presudu na temelju odricanja, jer je efikasnije sredstvo zaštite od njih. Nagodbom se, primjerice, mogu brže urediti pravni odnosi među strankama te odrediti rokovi izvršenja činidbi kako to odgovara ugovornim strankama, neovisno o zakonskim rokovima za presudu.

II. VRIJEME ZAKLJUČENJA SUDSKE NAGODBE

Stranke mogu zaključiti nagodbu o predmetu spora u **tijeku cijelog postupka** (FZPP, čl. 87.).

U odnosu na odredbe SFZPP-a, značajna je **novina** da FZPP ne govori više o zaključenje sudske nagodbe «pred parničnim sudom prvog stupnja» (v. SFZPP, čl. 302. st. 1.), nego o zaključenju sudske nagodbe «tijekom cijelog postupka», pa možemo zaključiti da se sada sudska nagodba može zaključiti i u postupku po pravnim lijekovima.¹⁴

Sudska nagodba može se **zaključiti** sve do donošenja pravomoćne presude, dakle i tijekom drugostupanjskog postupka. Ako se sudska nagodba zaključi nakon donošenja prvostupanjske presude, ali prije nastupanja pravomoćnosti, ona ne dovodi do okončanja parnice niti oduzima egzistenciju prvostupanjskoj presudi, već sud mora konstitutivnom odlukom ukinuti prvostupanjsku presudu. To će učiniti drugostupanjski sud i u povodu izjavljene žalbe ako je u međuvremenu zaključena sudska nagodba.¹⁵ Ali i onda kad se predmet nalazi u postupku po žalbi pred drugostupanjskim sudom, sudska nagodba može se zaključiti samo pred prvostupanjskim sudom, koji će o zaključenju nagodbi po službenoj dužnosti izvijestiti drugostupanjski sud. Kako je zaključenjem sudske nagodbe parnica završena, drugostupanjski će sud vratiti predmet prvostupanjskom sudu.

¹² Tako TRIVA, S. – BELAJEC, V. – DIKA, M., *Gradansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986. (dalje – TRIVA), str. 473.

¹³ Usp. TRIVA, str. 471.

¹⁴ Podrobnije kod OMANOVIĆ, S., *Draft novog Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine s komentarom*, Sarajevo, 2003. (dalje – OMANOVIĆ), str. 43.

¹⁵ Tako VOJKOVIĆ, L., *Procesnopravni učinci sudske nagodbe*, "Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse - Godišnjak 7", 2000., str. 398.

¹⁶ Vidi kod TRIVA, str. 472.

Postoji mišljenje kako je zaključenje sudske nagodbe dopušteno i **nakon** pravomoćnog okončanja parnice. Iako stranke svojim sporazumom ne mogu oduzeti egzistenciju pravomoćnoj presudi, nema sumnje da i nakon presude mogu svojim dopuštenim dispozicijama urediti svoje pravne odnose drukčije nego što su uređeni presudom.¹⁶

Iako to u FZPP-u nije izričito predviđeno, držimo da stranke mogu izjaviti svoj sporazum o nagodbi i pred **zamoljenim ili određenim sucem**, koji bi u takvom slučaju trebao unijeti u zapisnik sporazum stranaka o nagodbi i potpisani zapisnik dostaviti prvostupanjskom sudu.

Za **primanje** sudske nagodbe sada je, dakle, nadležan i instancijski sud u stadiju rasprave povodom žalbe. Držimo da je za primanje sudske nagodbe nadležan i sud pred kojim se u adhezijskom postupku rješava o nekom građanskopravnom zahtjevu, odnosno da značenje sudske nagodbe ima i nagodba zaključena pred sudom u kaznenom postupku.¹⁷

Treba napomenuti da FZPP ne uređuje više postupak u **privrednim sporovima** kao posebni parnični postupak. Zanimljivo je ipak napomenuti da je sukladno odredbi čl. 490. SFZPP-a kada bi u postupku u privrednim sporovima obje stranke sporazumno predložile da se ročište odgodi kako bi pokušale nagoditi se, sud bio dužan uvažiti takav prijedlog i odmah obavijestiti stranke o danu i satu kad će se održati novo ročište. Kako se u postupku u privrednim sporovima nisu primjenjivale odredbe FZPP-a o mirovanju postupka, odgađanje ročišta da bi stranke pokušale nagodbu predstavljalo je neku vrstu zamjene za sporazumno mirovanje postupka koje je strankama služilo za pokušaj postizanja sudske nagodbe u redovitom postupku. Naime, u redovitom postupku stranke su mogle i često su sudu prijavljivale sporazum o mirovanju postupka (v. čl. 200. st. 1. SFZPP-a), jer bi željele pokušati nagoditi se dok parnica miruje, a ta im je mogućnost u postupku u privrednim sporovima bila uskraćena odredbama čl. 491. st. 1. SFZPP-a. Držali smo nedostatkom to što SFZPP nije ograničavao stranke u broju njihovih pokušaja, pa su stranke mogle i na idućem ročištu stavljati isti prijedlog, a sud nije imao zakonskog osnova da ga odbije.¹⁸ Naime, sud nije bio ovlašten ocjenjivati utemeljenost sporazumnog prijedloga stranaka da se ročište odgodi kako bi pokušale nagodbu, već je dužan uvažiti taj prijedlog i odmah obavijestiti stranke o danu i satu kad će se održati novo ročište. Nedolazak stranaka na takvo ročište smatrao se izostankom obiju stranaka te nije povlačio procesnu posljedicu presu- miranog povlačenja tužbe.¹⁹

Što se tiče mogućnosti **ispravka** zaključene sudske nagodbe, držimo da se odredbe čl. 195. FZPP-a (v. SFZPP, čl. 324.) i čl. 202. FZPP-a (v. SFZPP, čl. 329.) odnose isključivo na mogućnost ispravka presude i rješenja kao odluka suda, a nikako i na mogućnost ispravka sudske nagodbe bez obzira na to je li ona zaključena tijekom parnice ili pak prije pokretanja parnice.²⁰

¹⁷ VSH, Rev- 2220/87. od 15. prosinca 1987. god. – Pregled sudske prakse (dalje – PSP), 38/121.

¹⁸ DIKA, M. – ČIZMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000. (dalje DIKA-ČIZMIĆ), str. 806.

¹⁹ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (dalje – VTSH), Pž- 2055/98. od 18. lipnja 1998. god., PSP- 8/88-120.

²⁰ Županijski sud (dalje – ŽS) u Rijeci, Gž- 472/97. od 14. siječnja 1998. god – IO 1/98-172.

III. POMOĆ SUDA KOD ZAKLJUČENJA SUDSKE NAGODBE

Sud mora, na način koji ne ugrožava njegovu nepristranost, na pripremnom ročištu, kao i u toku cijelog postupka, **nastojati da stranke zaključe sudsku nagodbu** (FZPP, čl. 88. st. 1.).

U cilju doprinosa nagodbi sud može, kada ocijeni da je to utemeljeno, strankama predložiti kako da se nagode, a pri tome mora voditi računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima (FZPP, čl. 88. st. 2.). Ako ocijeni da je to potrebno, sud je dužan postavljanjem pitanja strankama razjasniti u kojem su se opsegu nagodile i što je sadržaj njihovog sporazuma, te ih upozoriti i kojim je dijelovima njihov sporazum nejasan.²¹

Sud bi tijekom postupka morao upozoriti stranke na mogućnost zaključenja sudske nagodbe i pomoći im da zaključe nagodbu, a to svakako ne bi trebalo prerasti u konstantno navođenje stranaka ili inzistiranje da stranke zaključe sudsku nagodbu.

IV. SADRŽAJ SUDSKE NAGODBE

1/ Sudska nagodba može po svom **sadržaju** nadomjestiti presudu.²²

Sudska se nagodba može odnositi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio (FZPP, čl. 89. st. 1.).

Ako je zaključena sudska nagodba o dijelu tužbenog zahtjeva, taj se dio drži okončanim, a o preostalom dijelu tužbenog zahtjeva nastaviti će se parnični postupak.

Nagodba o dijelu tužbenog zahtjeva može se zaključiti pod sličnim uvjetima pod kojima se donosi i djelomična presuda, a usto može imati sadržaj, odnosno značenje međupresude.²³

2/ Pred sudom se ne može zaključiti nagodba glede **zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati** (FZPP, čl. 3. st. 2.)²⁴ (FZPP, čl. 89. st. 2.).

Predmet sudske nagodbe mogu biti samo oni građanskopravni odnosi koji mogu biti predmetom raspravljanja i odlučivanja u parnici i koji su uređeni dispozitivnim pra-

²¹ Vidi POZNIĆ-RAKIĆ, str. 336.

²² Tako i podrobnije o tome kod TRIVA, S., *Sadržaj sudske nagodbe*, «Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu», god. X., 1960., br. 2, str. 126. - 127.

²³ Usp. ZUGLIA, S. - TRIVA, S., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Zagreb, 1957. (dalje ZUGLIA-TRIVA), str. 88.

²⁴ Uz termin "prisilni propisi" odredba čl. 3. st. 2. SFZPP-a sadržavala je i sintagmu "pravila morala društva". Sintagme "pravila morala društva" i "prisilni propisi", nužni su zbog mnoštva pravnih propisa prinudne naravi sadržanih u nizu zakona iz ovoga područja, koje je nemoguće sve nabrojati ili podvesti pod bliži zajednički pojam. Prinudni propisi su pravne norme koje obvezuje sve subjekte na striktno poštivanje pravila ponašanja koja su tim normama propisana. Pravila morala usko su povezana s prinudnim propisima, ali se razlikuju po tome što se neformalno stvaraju u samom društvu izgrađivanjem svijesti članova društva o tome što je pod objektivnim društvenim uvjetima dobro, a što loše za društvenu zajednicu. Tako primjerice, kod raspravljanja sporova koji se odnose na visinu redovne i zatezne kamatne stope, sudovi neće pružati sudsku zaštitu zahtjevu za dosuđenje kamatne stope u mjeri u kojoj je ona protivna prinudnim propisima, ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, dobrim poslovnim običajima i pravilima morala (Pravni stav VI. zajedničke sjednice Ss, od 12. VII. 1977.). Sud po službenoj dužnosti pazi jesu li raspolaganja stranaka protivna prinudnim propisima ili pravilima morala, te je ovlašten i dužan onemogućiti dispozicije stranaka koje su u protivnosti s prisilnim propisima i pravilima morala društva. Tako i podrobnije kod DIKA - ČIZMIĆ, str. 34. - 36.

vnim normama, tako da njima stranke mogu slobodno raspolagati. U tom smislu predmetom sudske nagodbe ne mogu biti, primjerice, statusni odnosi. Tako je, prema stajalištu sudske prakse, ništava nagodba bračnih drugova sklopljena u parnici radi diobe zajedničke imovine u kojoj jedna od stranaka pristaje da određena imovina ostane u vlasništvu druge stranke, s time da će ta stranka, kod koje inače ostaje dijete, dobivati za njegovo uzdržavanje jedan simboličan iznos.²⁵ Ništava je i sudska nagodba kad prilikom njezina zaključenja tužitelja nije zastupao zakonski zastupnik,²⁶ kao i sudska nagodba koju je u ime mjesne zajednice zaključio njezin predsjednik umjesto pravobranitelja koji je po zakonu ovlašten zastupati mjesnu zajednicu u sudskom postupku.²⁷ Sudska nagodba ne bi se mogla zaključiti ni o ništavosti ili valjanosti ugovora.²⁸ Ovršne isprave nisu niti mogu postati sudske nagodbe.²⁹ Ali, važeća je nagodba koju je s protivnom strankom zaključio direktor poduzeća, a punomoćnik tog poduzeća, koji nema pravosudni ispit, samo je nakon toga na ročištu pred sudom formulirao nagodbu i potpisao zapisnik.³⁰

Sud je dužan ispitati jesu li stranačka raspolaganja izražena u nagodbi u protivnosti s prisilnim propisima. Ako postoje takvi zahtjevi stranaka, sud je dužan upozoriti stranke da ne mogu zaključiti sudsku nagodbu, ali ako stranke usprkos upozorenju to zahtijevaju, nagodbu mora unijeti u zapisnik. Ako sud dođe do saznanja da stranke sudskom nagodbom raspolazu zahtjevom kojim po zakonu ne mogu raspolagati, trebao bi donijeti rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, a protiv tog rješenja dopuštena je posebna žalba. Dakle, kad je predmetni sadržaj sudske nagodbe nedopušten, sud može na zahtjev stranke utvrditi njezinu ništavost, ali nije ovlašten mijenjati njezin sadržaj.³¹

3/ Kada sud donese rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, dužan je **zastati s postupkom** dok to rješenje ne postane pravomoćno (FZPP, čl. 89. st. 3.).

FZPP u nekim slučajevima predviđa mogućnost da sud zastane s provedbom postupka do nastupanja određenih stanja koja omogućuju nastavak aktivnosti. Tako je predviđeno da kad sud donese rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, treba zastati s postupkom dok to rješenje ne postane pravomoćno. Treba napomenuti da ovaj zastoj predstavlja samo faktičko privremeno obustavljanje nekih procesnih aktivnosti i ne proizvodi pravne posljedice.

²⁵ Vidi odluku VSH, Rev- 2532/88. od 8. lipnja 1989. god – PSP 48/63.

²⁶ Takvo je stajalište zauzeo Okružni sud (dalje – OS) Split, Gž- 1406/88. od 22. srpnja 1988. god. – PSP 39/120.

²⁷ U tom je smislu odluka Vrhovni sud (dalje – VS) BiH, Rev- 162/83. od 9. lipnja 1983., Bilten VS BiH (dalje – **Bilten**), br. 2/84.

²⁸ Usp. odluku VSH, Rev- 1411/99. od 9. srpnja 2002., IO- 2/02-179.

²⁹ Tako i pitanje kod VOJKOVIĆ, L., *Procesnopravni učinci sudske nagodbe*, "Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse - Godišnjak 7", 2000., str. 401.

³⁰ Vidi odluku Vrhovni sud Srbije (dalje – VSSr.), Gž- 2594/71. – podatak JANKOVIĆ, M. – JANKOVIĆ, Ž. – KARAMARKOVIĆ, H. – PETROVIĆ, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Beograd, 1990. (dalje – **JANKOVIĆ**), str. 338.

³¹ Takvo je stajalište zauzeo i VSH, Rev- 1175/85. od 28. studenoga 1995. god. – PSP 32/150.

V. ZAPISNIK O SUDSKOJ NAGODBI

1/ Sudska nagodba mora biti **zaključena u pisanoj formi** pred nadležnim sudom i dopuštena od suda. Ispunjavanje zakonom propisane forme bitan je element sudske nagodbe (*ad substantiam*).

Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u **zapisnik** (FZPP, čl. 90. st. 1.). Dakle, o zaključenoj sudskoj nagodbi sud ne donosi odluku, već se sporazum stranaka unosi u zapisnik.

U zapisnik treba unijeti sporazum stranaka o nagodbi i onda kad sud ne dopusti nagodbu, jer je to potrebno da bi drugostupanjski sud mogao ocijeniti pravilnost odluke prvostupanjskog suda kojom se ne dopušta takva nagodba. Nadležni sud će na izričiti zahtjev stranaka unijeti u zapisnik sklopljenu nagodbu iako je drži nedopuštenom zbog protivnosti s odredbama čl. 3. st. 2. FZPP-a. To stoga jer jedini način da drugostupanjski sud, koji donosi konačnu odluku o dopustivosti nagodbe, ocijeni je li žalba osnovana jest da pred sobom ima sadržaj zaključene nagodbe.

Ako je nagodba zaključena na ročištu, unosi se u zapisnik o ročištu. Sporazum stranaka o nagodbi postignut izvan ročišta unosi se u posebni zapisnik.

U slučaju zaključenja sudske nagodbe sud ne donosi nikakvo rješenje o prestanku parnice, nego na spis stavlja zabilješku da je parnica okončana nagodbom.³²

Zapisnik o sudskoj nagodbi ima značenje javne isprave, pa se presumira da je njegov sadržaj istinit dok se ne dokaže suprotno (arg. FZPP, čl. 132.).^{33 34}

2/ Nagodba je zaključena kad stranke nakon pročitano³⁵ zapisnika o nagodbi **potpišu zapisnik** (FZPP, čl. 90. st. 2.). Pri tome nikakva druga parnična radnja stranaka nije nužna, pa, primjerice, ni izjava o povlačenju tužbe, odnosno pristajanju na povlačenje.

Prije potpisivanja zapisnik se strankama mora pročitati pa i onda kada one to ne zahtijevaju (arg. iz čl. 375. st. 2. FZPP-a). Sudac nije dužan strankama osobno pročitati zapisnik o nagodbi.³⁵ Sudska nagodba valjana je i onda kad stranke nisu pročitale zapisnik prije potpisivanja, ako je sudac na sasvim određena kazivanja stranaka glasno unio u zapisnik njihov sporazum o nagodbi.³⁶

Nakon potpisivanja zapisnika od strane stranaka sudac ne donosi rješenje kojim se nagodba uvažava, već bi samo trebao potpisati zapisnik o provedenoj parničnoj radnji kojom je zaključena sudska nagodba.

Ako je nagodba zaključena o dijelu tužbenog zahtjeva ili o jednom od više istaknutih tužbenih zahtjeva, parnica se u tom dijelu gasi, a o preostalom dijelu tužbenog zahtjeva, odnosno o preostalim tužbenim zahtjevima, nastavlja se postupak.

Ako se, pak, nakon postignutog sporazuma jedna od stranaka predomisli i odbije potpisati zapisnik, tada nema sudske nagodbe. Stranka koja je prva potpisala zapisnik o nagodbi može povući svoj pristanak i zatražiti da se njezin odustanak zabilježi u zapisnik.

³² Tako ČALIJA-OMANOVIĆ, str. 245. i GAJOVIĆ, J., *Gradansko procesno pravo sa komentarom*, Beograd, 2000., str. 215.

³³ Vidi odluku VS BiH, Rev- 660/88. od 14. srpnja 1989., Bilten br. 3/89.

³⁴ O javnim ispravama u parničnom postupku detaljnije kod DIKA-ČIZMIĆ, str. 407. - 410.

³⁵ Usp. odluku VSH, R- 1238/85. od 18. rujna 1986. - PSP35/167.

³⁶ Vidi odluku VSH, Rev- 2220/87. od 15. prosinca 1987. god. - PSP, 38/120.

snik, ako druga stranka ne želi odmah nakon nje potpisati zapisnik. Ako stranka odbije potpisati zapisnik u koji je unesen sporazum o nagodbi, nagodba nije zaključena i parnica se nastavlja.

Pri zaključenju sudske nagodbe mogu sudjelovati kao pregovaratelji te preuzeti prava i obveze i treće osobe. Te osobe potpisuju zapisnik o nagodbi pa se i one smatraju strankama u okončanom postupku.

Nagodba će procesnopravno značenje sudske nagodbe dobiti tek kad je sud odbri.

3/ Što se tiče snošenja **troškova zaključenja sudske nagodbe**, to je pitanje uređeno odredbama čl. 90. st. 3. i 391. st. 1. FZPP-a na pomalo neusklađen način. Naime, odredbom čl. 90. st. 3. propisano je da nagodba sadrži i sporazum o troškovima. Ako stranke ne postignu sporazum o troškovima, mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese sud. Međutim odredbom čl. 391. st. 1. FZPP-a propisano je da svaka stranka podmiruje svoje troškove ako je parnica završena sudskom nagodbom, a u nagodbi nije drukčije ugovoreno (FZPP, čl. 391. st. 1.). Prilikom zaključenja sudske nagodbe stranke se najčešće dogovaraju o parničnim troškovima i taj dogovor unose u nagodbu. U protivnom, svaka stranka snosi svoje troškove.³⁷ Sudska nagodba u koju je unesen sporazum stranaka o parničnim troškovima može biti predmetom ovrhe i u pogledu sporazuma o troškovima postupka. Kad su se stranke izvan suda sporazumjele o načinu snošenja parničnih troškova, dužne su postupati u skladu s tim sporazumom bez obzira na to što navedeni troškovi nisu bili prezentirani sudu da odluči o njima.³⁸

Troškovi nagodbe koja je pokušana (v. FZPP, čl. 93.), ali nije uspjela, ulaze u parnične troškove. Troškovi neuspjelog pokušaja nagodbe prije parnice,³⁹ drže se troškovima nastalima u povodu postupka,⁴⁰ pa ih prethodno snosi podnositelj prijedloga.

4/ Sud je dužan strankama izdati **ovjerovljen prijem zapisnika** u koji je unesena nagodba (FZPP, čl. 90. st. 4.).

U odnosu na odredbe čl. 303. st. 2. SFZPP-a, **novina** je, dakle, da sada sud u svakom slučaju izdaje ovjereni prijem zapisnika u koji je unesena nagodba, a ne kao do sada samo po zahtjevu stranaka.

³⁷ Tako i OS u Zagrebu, u odluci Gž- 8777/76. od 21. prosinca 1976.

³⁸ U tom je smislu i odluka VSH, Rev-2136/92, od 17. ožujka 1993. godine.

³⁹ Troškovima nastalima u povodu postupka smatraju se izdaci koji mogu nastati ne samo za vrijeme trajanja postupka već i prije pokretanja postupka, ali pod uvjetom da su nastali povodom postupka u kojemu treba biti donesena odluka i o njima, među ostalima takvim se drže i troškovi neuspjelog pokušaja nagodbe prije parnice. U tom bi smislu spomenuli odluku Županijskog suda u Bjelovaru u kojoj zauzima stajalište da troškovi koje je imao tužitelj u postupku pokušaja nagodbe s osiguravajućom organizacijom u vidu troškova zastupanja po punomoćniku odvjetniku, nisu troškovi u smislu odredaba st. 1. čl. 151. ZPP-a i ne ulaze u parnične troškove tužitelja, jer se nije radilo o pokušaju zaključenja sudske nagodbe, a niti troškovima učinjenim povodom postupka (ŽS u Bjelovaru, Gž - 1839/96 od 31. listopada 1996. godine). Zuglia je smatrao da bi parnični troškovi bili i troškovi izdavanja parnične punomoći, troškovi sudske i izvan-sudske opomene dužnika, odnosno otkaza, ako sud smatra da su ti akti bili potrebni ili barem svrsishodni (ZUGLIA, S., *Gradanski parnični postupak FNRJ*, Zagreb, 1957., str. 298.). Podupiremo ovakvo stajalište jer držimo da stranku koja se protivila prethodnim izvansudskim kontaktima radi mirnog rješenja spora, ne bi trebalo nagraditi nesnošenjem tih troškova. Posebno zbog toga jer su ti troškovi, u pravilu, manji u odnosu na sudske troškove koji su se mogli izbjeći izvansudskim rješenjem spora.

⁴⁰ Podrobnije kod ČIZMIĆ, J., *Naknada parničnih troškova u postupku pred hrvatskim sudovima*, "Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci", vol. 23, 2002., br. 1, str. 215. - 242.

Naime, prema odredbama čl. 303. st. 2. SFZPP-a, sud je strankama samo na njihov zahtjev izdavao ovjereni prijepis zapisnika u koji je unesena nagodba. Ovaj zahtjev stranke su mogle podnijeti odmah po zaključenju nagodbe, ali i kasnije. Ako bi, pak, stranka zatražila da joj se izda ovjereni prijepis zapisnika u koji je unesena nagodba koja nije dopuštena, na prijepisu zapisnika trebalo se istaknuti da ta nagodba nije dopuštena.

VI. OVRHA SUDSKE NAGODBE

Sudska nagodba kondemnatornog značenja ima snagu **ovršnog naslova** (FZPP, čl. 91.).

Odredbom čl. 91. FZPP-a pravno je uređeno pravilo i praksa koja je i do sada vrijedila u našem pozitivnom pravu, ali nije bila izričito propisana odredbama SFZPP-a.⁴¹

Da bi sudska nagodba imala snagu ovršne isprave, prethodno mora imati svojstvo pravomoćnosti, a sudska nagodba postaje pravomoćna u trenutku zaključenja. Drugim riječima, sudska nagodba ima snagu ovršne isprave od trenutka kad stranke potpišu zapisnik.⁴²

Sudska nagodba ima snagu ovršne isprave i na temelju izričitih odredaba čl. 23. st. 1. Zakona o ovršnom postupku Federacije BiH («Službene novine FBiH» br. 32/03., dalje - OZ), a sudskom nagodbom drži se, sukladno odredbi čl. 24. st. 1. istoga Zakona, nagodba zaključena pred sudom i arbitražama. Dakle, prema odredbama ovršnog postupka svaka nagodba zaključena pred sudom, bez obzira je li zaključena u parničnom ili izvanparničnom postupku, predstavlja ovršnu ispravu.⁴³

Sudska nagodba ovršna je ako je tražbina, koja se prema tomu treba ispuniti, **dospjela**, a dospelost tražbine dokazuje se zapisnikom o nagodbi, javnom ispravom ili po zakonu ovjerenom ispravom (OZ, čl. 26. st. 1. i 2.). Dospelost koja se ne bi mogla dokazati na ovaj način, dokazuje se pravomoćnom odlukom donesenom u parničnom postupku kojom se utvrđuje dospelost (OZ, čl. 26. st. 3.).

Odluka stranog suda, i kada je donesena u obliku sudske nagodbe, mora imati potvrdu o pravomoćnosti da bi bila priznata u postupku egzekviture. Ne može se, međutim, priznati ni nagodba koja sadrži potvrdu o pravomoćnosti i izvršnosti, ako se odnosi na spor za koji je bio isključivo nadležan domaći sud.⁴⁴

VII. POBIJANJE SUDSKE NAGODBE

1/ Protiv **rješenja** kojim sud dopušta sudsku nagodbu, odnosno kojim odobrava sudsku nagodbu, nije dopuštena žalba. Suprotno, protiv rješenja kojim se ne dopušta sudska nagodba, odnosno kojim se uskraćuje odobrenje već zaključenoj sudskoj nagodbi, stranke mogu istaknuti posebnu žalbu koja ima suspenzivni učinak.⁴⁵

⁴¹ Vidi kod OMANOVIĆ, str. 44.

⁴² Tako POROBIĆ, M. – POROBIĆ, V. – POROBIĆ, J., *Zakon o parničnom postupku (Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko Distrikt BiH) sa komentarom i sudskom praksom*, Sarajevo 2004., str. 554.

⁴³ Usp. VOJKOVIĆ, L., *Procesnopravni učinci sudske nagodbe*, "Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse - Godišnjak 7", 2000., str. 401.

⁴⁴ Vidi odluku VS BiH, G- 3/01. od 29. lipnja 2001., Bilten br. 2/01.

⁴⁵ Tako OMANOVIĆ, str. 44.

2/ SFZPP nije izričito određivao pojam sudske nagodbe, njezine procesnopravne učinke niti pravna sredstva za njezino pobijanje. Do njihova određenja dolazilo se posredno, tumačenjem pojedinih odredaba SFZPP-a koje su govorile o sudskoj nagodbi. Suprotno, FZPP sadrži izričitu odredbu o pravnom sredstvu za pobijanje sudske nagodbe. Tako FZPP izričito propisuje da se sudska nagodba može pobijati samo tužbom (FZPP, čl. 92. st. 1.).

Dakle, sudska nagodba može se **pobijati samo tužbom**, što je i do sada bio slučaj u našoj sudskoj praksi, a takvo je stajalište zauzela i pravna znanost,⁴⁶ ali nije bilo izričito propisano odredbama SFZPP-a.

I pored različitih stajališta u pravnoj teoriji, prevladava mišljenje, a tako i u sudskoj praksi, da sudska nagodba nije sudska odluka, iako ima isti procesni učinak, nego je sporazum parničnih stranaka zaključen pred sudom i unesen u zapisnik, te se ne može napadati žalbom, prijedlogom za ponavljanje postupka i drugim izvanrednim pravnim lijekovima, već se može samo pobijati tužbom.⁴⁷ Također se ne može tražiti ni povrat u prijašnje stanje jer je prisutnost obiju stranaka pretpostavka za zaključenje sudske nagodbe.

Kao i svaki drugi ugovor i sudsku nagodbu, pored stranaka, može pobijati svaka treća osoba koja ima pravni interes, odnosno čija su prava povrijeđena nagodbom.⁴⁸

Dakle, sudska nagodba ne može se pobijati žalbom,⁴⁹ nego se tužbom može tražiti poništaj nagodbe ako je do zaključenja došlo zbog prisile, prijetnje ili prevare jedne od stranaka,⁵⁰ odnosno zbog razloga zbog kojih se može pobijati valjanost svakog drugog ugovora.⁵¹

Pretpostavke za poništenje sudske nagodbe zbog zablude ocjenjuju se prema odredbama ZOO.⁵²

Sudska nagodba može se pobijati i tužbom radi proglašenja nedopuštenosti ovrhe određene temeljem sudske nagodbe. Isto vrijedi i za izvansudsku nagodbu.⁵³

Sudska nagodba ne može se pobijati prijedlogom za ponavljanje postupka.⁵⁴ Treba napomenuti kako postoji mišljenje da, ako stranka stekne mogućnost da upotrijebi pravomoćnu odluku suda koja je prije donesena među istim strankama o istom zahtjevu, postoji u smislu odredba čl. 391. t 7. SFZPP-a razlog za ponavljanje postupka, te da isto treba vrijediti i u slučaju ako stranka stekne mogućnost da upotrijebi sudsku nagodbu

⁴⁶ Vidi STAROVIĆ, B. – KEČA, R., *Gradansko procesno pravo*, Novi Sad, 1998., str. 347.

⁴⁷ Tako i detaljnije kod ILIĆ, T., *Sudsko poravnanje*, PŽ, 11-12/89., Tematski broj, str. 1651. - 1662.

⁴⁸ U tom je smislu odluka VSSr, Gž- 1833/73. - podatak kod JANKOVIĆ, str. 336.

⁴⁹ Takvo je stajalište zauzeo VSH, Rev- 2819/87. od 24. kolovoza 1988. god. - PSP 44/163.

⁵⁰ Vidi odluku VSH, Rev. 2361/89 od 5. 4. 1990. god.; VSSr, Gž- 133/65. - podatak kod JANKOVIĆ, str. 337.

⁵¹ Usp. odluku VS BiH, Gž- 887/69. - podatak kod JANKOVIĆ, str. 337.

⁵² Tako i VSH, u odluci Rev- 3048/92. od 30. srpnja 1994. god. - IO 1/1995. - 112.

⁵³ Vidi odluku Vrhovnog suda Jugoslavije (dalje - VSJ), Gž- 40/66. - Zbirka sudskih odluka (dalje - ZSO), 11/1966-103.

⁵⁴ Usp. odluku VSH, Rev- 331/93. od 14. travnja 1993. god. - IO 1994/294. U pravnoj znanosti postoji mišljenje da bi se sudska nagodba morala moći pobijati prijedlogom za ponavljanje postupka. Drži se da ukoliko se ne bude mogao pokrenuti postupak za ponavljanje postupka protiv sudske nagodbe, onda bi se ona ukazivala kao jača od presude, što zasigurno nije bila intencija zakonodavca. Usto, zašto bi se pravomoćna presuda na temelju priznanja mogla pobijati prijedlogom za ponavljanje postupka, a sudska nagodba ne bi, kad i jedna i druga zavise od puke volje stranaka. Tako i detaljnije o tome kod NAKIĆ, J., *Sudska nagodba i ponavljanje postupka*, "Hrvatska pravna revija", god. II., 2002., br. 8., str. 105. - 107.

koja je prije među istim strankama zaključena o istom zahtjevu, premda to u SFZPP-u nije bilo izričito navedeno.⁵⁵ Kako je u odredbi čl. 255. FZPP-a izostavljena ova mogućnost iz točke 7. čl. 391. SFZPP-a za traženje ponavljanja postupka, možemo konstatirati da je time otpala i mogućnost pobijanja sudske nagodbe prijedlogom za ponavljanje postupka.

3/ Sudska se nagodba može tužbom pobijati ako je zaključena u zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare (FZPP, čl. 92. st. 2.), dakle zbog mana volje.⁵⁶

Sudska nagodba može se pobijati samo zbog nedostatka volje osobe koja ju je zaključila. U slučaju neizvršenja sudske nagodbe ne može se tražiti raskid ugovornih obveza, nego samo njegovo izvršenje.⁵⁷

Pravomoćnim utvrđenjem sudske nagodbe stranaka nevaljanom, parnični postupak u kojem je ta nagodba zaključena vraćen je u stanje prije nagodbe, pa stranke mogu tražiti da se taj postupak nastavi i okonča.⁵⁸

4/ Tužba iz stavka 1. ovoga članka može se podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od pet godina od dana zaključenja sudske nagodbe (FZPP, čl. 92. st. 3.).

VIII. SUDSKA NAGODBA KAO PROCESNA SMETNJA

Sud mora u tijeku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti vodi li se parnica o predmetu o kojem je **ranije bila zaključena sudska nagodba** i ako ustanovi da se parnica vodi o predmetu o kojem je zaključena sudska nagodba, odbacit će tužbu kao nedopuštenu (FZPP, čl. 93.).

Ako je odlučeno o zahtjevu o kome je već zaključena sudska nagodba, uvijek postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka, pa je instancijski sud dužan ukinuti presudu donesenu unatoč ovoj zapreci i odbaciti tužbu.

Iako se u FZPP-u to izričito ne navodi, sudska nagodba se po svom procesnopravnom učinku izjednačava s pravomoćnom presudom. Ona pored materijalno-pravnog učinka stranačkog ugovora, ima i pravni učinak sudske odluke.⁵⁹ To se neizravno može zaključiti ponajprije iz odredaba čl. 93. FZPP-a, prema kojima je sud dužan tijekom cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti vodi li se parnica o predmetu o kojemu je ranije bila zaključena sudska nagodba, i ako utvrdi da se parnica vodi o predmetu o kojemu je već zaključena sudska nagodba, odbacit će tužbu. Potom, iz odredaba čl. 209. FZPP-a i posebno čl. 336. st. 2. t. 11. SFZPP-a, iz koje je proizlazilo da je ništav postupak i presuda koja je na temelju takvog postupka donesena ako je o predmetu spora ranije zaključena sudska nagodba. U takvom je slučaju uvijek postojala apsolutno bitna

⁵⁵ Tako GRBIN, I., *Zakon o parničnom postupku sa sudskom praksom, bilješkama, napomenama, prilogima i abecednim kazalom*, Zagreb, 2004., str. 240.

⁵⁶ Detaljnije kod Omanović drži kako je ispred riječi «zabluda» trebalo staviti riječ «bitna», jer, primjere, pravna zabluda (*error iuris*) nije ispričavajuća. OMANOVIĆ, str. 44. - 45.

⁵⁷ Vidi odluku VSSr., Rev- 2317/79. - JANKOVIĆ, str. 337.

⁵⁸ Usp. odluku VSH, Gzz 11/79. od 12. travnja 1979. god. - PSP 15/245.

⁵⁹ Takvo je stajalište zauzeo i VSSr., Gzz- 354/69. - ZSO, br. 2-3/71 - 135.

povreda odredaba parničnog postupka, te je drugostupanjski sud bio dužan ukinuti prvostupanjsku presudu i odbaciti tužbu (v. SFZPP, čl. 351. st. 2.). Usto, sud je ovlašten na pripremnom ročištu donijeti rješenje o odbacivanju tužbe ako utvrdi da je o predmetu spora već zaključena sudska nagodba (FZPP, čl. 79. st. 2. u vezano za čl. 67. Vidi i SFZPP, čl. 269. st. 2.).

Zbog toga je sudska nagodba apsolutna smetnja da se o predmetu o kojem je zaključena sudska nagodba vodi nova parnica. O postojanju sudske nagodbe sud, u pravilu, doznaje povodom prigovora stranaka. Međutim, kako je sud dužan po službenoj dužnosti paziti vodi li se parnica o predmetu o kojem je ranije zaključena sudska nagodba, sud bi trebao uvažiti i svaki drugi oblik i izvor saznanja ove činjenice.

Protiv rješenja kojim se tužba odbacuje zbog toga što je o predmetu spora zaključena sudska nagodba, dopuštena je posebna žalba. Sud ne donosi rješenje kojim odobrava zaključenu sudsku nagodbu, a ako bi sud donio takvo rješenje, ono nema nikakav pravni učinak, pa u kladu s time žalba protiv tog rješenja nije dopuštena, a nije dopuštena ni žalba protiv te sudske nagodbe.⁶⁰

IX. UMJESTO ZAKLJUČKA

1/ U čl. 305. SFZPP-a, kao i u čl. 89. drafta FZPP-a od 5. kolovoza 2002. godine, bila je sadržana odredba koja je predviđala mogućnost zaključenja tzv. **izvanparnične ili pretorske nagodbe**, ali je u konačnom tekstu FZPP-a takva je mogućnost izostavljena.

Naime, sukladno odredbi čl. 305. SFZPP-a, osoba koja je namjeravala podići tužbu mogla je preko nižeg suda prvog stupnja na čijem području protivna strana ima prebivalište pokušati postići nagodbu.

Mjesna nadležnost suda za pokušaj nagodbe određivala se prema prebivalištu protivne stranke pa se nije uvijek morala poklapati s mjesnom nadležnosti po tužbi. Postupak za pokušaj nagodbe pokretao se prijedlogom u kojemu je trebalo prikazati odnos između stranaka i prijedloga nagodbe. Dovoljno je bilo da predlagatelj u podnesku navede predmet spora i izjavu da se o tom predmetu spora želi nagoditi s protivnikom. Uz prijedlog se moglo priložiti isprave kojima se dokazivalo da tužitelju pripada pravo koje želi ostvariti prije pokretanja parnice. Nedolazak na ročište uredno pozvanog protivnika predlagatelja trebalo je ocijeniti kao odbijanje zaključenja nagodbe. Ako se na ročištu ne bi pojavio predlagatelj, sud bi trebao primiti na zapisnik izjavu protivne strane o ponudi nagodbe i eventualnom priloženom nacrtu nagodbe. Neuspjeh pokušaj nagodbe nije utjecao na postojeće pravo predlagatelja. Sud kojemu je takav prijedlog bio upućen pozivao je protivnu stranu i upoznavao je s prijedlogom o nagodbi i u tom je smislu određivao ročište za pokušaj postizanja nagodbe. Uz poziv je trebao priložiti i nacrt nagodbe, ako ga je predlagatelj podnio. Troškove ovog postupka podmirivao je podnositelj prijedloga, osim ako zaključenom nagodbom nije bilo drukčije određeno. U slučaju neuspjeloga pokušaja nagodbe troškovi koje je snosio predlagatelj ulazili su u troškove parnice koju bi on pokrenuo nakon toga. Naime, troškove pokušaja nagodbe predlagatelj je mogao tražiti u budućoj parnici o spornom pravnom odnosu, a sud mu je dosuđivao te troškove ako bi uspio s tužbenim zahtjevom za koji je nudio nagodbu i ako po-

⁶⁰ U tom je smislu i odluka VS Crne Gore, Rev- 1893/61. – ZSO, 11/1962 - 30.

nuđena nagodba nije bila za protivnika teža od činidbe koja mu je naložena presudom.⁶¹ *Mutatis mutandis*, i protivna strana mogla je u budućoj parnici tražiti da joj predlagatelj naknadi troškove pokušane, a neuspjele nagodbe.

Iako se u odredbama ovoga članka nije govorilo izričito o sudskoj nagodbi, treba uzeti da je nagodba ostvarena u skladu s ovim odredbama imala isti učinak kao i sudska nagodba iz čl. 304. SFZPP-a, jer je i ova nagodba zaključena pred sudom.

Iako FZPP ne sadrži odredbu o tzv. izvanparničnoj nagodbi, zaključenje ovakve nagodbe svakako je moguće sukladno odredbi čl. 177. Zakona o izvanparničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine FBiH» br. 2/98.), a i sam postupak je uređen odredbama čl. 178.186. istoga Zakona.⁶²

2/ Osim sudske i izvanparnične nagodbe, stranke mogu o spornoj stvari zaključiti i nagodbu izvan suda. **Izvangodskom nagodbom** drži se nagodba koja nije zaključena sudjelovanjem nadležnog suda, već izravno od stranaka. Upravo zbog toga što se izvangodska nagodba zaključuje bez sudjelovanja suda, takva nagodba ne predstavlja parničnu radnju i nema utjecaja na tijek parnice, odnosno izvangodska nagodba nema pravni učinak sudske nagodbe.⁶³ Naime, ako je tijekom parnice zaključena izvangodska nagodba parnica se nastavlja i ne gasi se po sili zakona. Sud treba zaključenu izvangodsku nagodbu uzeti u razmatranje samo po prigovoru stranke i o njoj odlučiti kao o materijalno-pravnom pitanju. Stranke izvangodskom nagodbom mogu ugovoriti da će nakon njezina zaključenja tužitelj povući tužbu (v. FZPP, čl. 59.).⁶⁴ Ali, ako tužitelj ne povuče tužbu, suprotna stranka može u postojećoj parnici podnijeti kao dokaz zaključenu izvangodsku nagodbu i taj bi ugovor trebao biti predmet ocjene kao dokaz u pogledu utvrđivanja činjenica je li i na koji je način sporni odnos među strankama sporazumno raspravljen. Ako tužitelj ne povuče tužbu, a zaključenom izvangodskom nagodbom tužitelju ne pripada stvar ili pravo o kojem teče parnica ili zahtjev još nije dospio, sud bi trebao odbiti tužbeni zahtjev.⁶⁵ Za razliku od zaključene sudske nagodbe koja je izjednačena s pravomoćnom sudskom presudom o istom predmetu spora, zaključena izvangodska nagodba ne predstavlja negativnu procesnu pretpostavku za pokretanje parničnog postupka. Prigovor zaključenja izvangodske nagodbe nema značenje ni prigovora *rei judicatae* ni *rei judicialiter transactae*, već samo prigovor *rei transactae*. Uspješno isticanje ovoga prigovora ne može stoga dovesti do odbacivanja tužbe, nego do usvajanja ili odbijanja tužbenog zahtjeva.⁶⁶

Kao i sudska nagodba, izvangodska nagodba može se pobijati u parničnom postupku. Nagodba, sudska ili izvangodska, može se pobijati tužbom kao i svaki drugi ugovor.⁶⁷

⁶¹ Podrobnije kod ZUGLIA-TRIVA, str. 96.

⁶² Detaljnije o tome kod ZEČEVIĆ, E., *Komentar Zakona o vanparničnom postupku sa obrascima za praktičnu primjenu*, Sarajevo, 2001., str. 174. - 179.

⁶³ Potanje kod RADOMAN, D., *Uloga i značaj sudske i vangodske nagodbe*, «Glasnik Advokatske komore Vojvodine», god. LIII., 1981., br. 4., str. 1. - 9.

⁶⁴ Usp. POZNIĆ-RAKIĆ, str. 336. i RAJOVIĆ, V. - ŽIVANOVIĆ, M. - MOMČILOVIĆ, R., *Gradansko procesno pravo*, Banja Luka, 2001., str. 112.

⁶⁵ Vidi kod JANKOVIĆ, str. 336.

⁶⁶ Tako TRIVA, str. 474.

⁶⁷ Usp. odluku VJSJ, GŽ- 40/86. - podatak kod JANKOVIĆ, str. 337.

THE JUDICIAL SETTLEMENT

Summary

Civil Procedure Code of the Federation of Bosnia and Herzegovina shall define rules of procedure based on which the Municipal Courts, Cantonal Courts and the Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina shall deliberate and decide on civil disputes unless otherwise stipulated by a separate law.

Parties may settle their dispute during the entire proceedings. The court shall try to get the parties to settle the case in a way that does not compromise its impartiality. A judicial settlement is enforceable and may be only contested by complaint in a new lawsuit.